

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XV. Remedia contra seditiones, & bella ciuilia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

Magna fa-
milia sem-
perant.

sele inferunt. Smerdes Cyri filium se finxit, fratrem
Cambysis quem ille interfecerat, & odio Cambysis,
qui crudelissimè imperavit cupidè acceptus est: do-
nec deprehensâ fraude à septem magnatibus interfe-
ctus est. Herod. lib. 1.

Eodem modo Prompalus à ciuitatibus adiutus est,
quem Antiochi Epiphanis filium esse finxerunt, qui
adeo increuit, vt Demetrium Soterem occiderit, &
nisi fortunæ benignitate corruptus, intemperantius
egisset, diu obtinere regnum potuisset. Simile genus
fraudis Archelaus, Andricus, Anarhates, Alexander,
Herophilus, Chamaces, falsi Neronis, Scriboniani,
Commodi, Frederici, Henrici, Richardi. Verum non
facile illis creditur, nisi jam mutatio ametur, itaq; ea
pericula incumbunt, cum odio est præfens Reipubl.
status: Hic quoque curandum, ne potentiâ inuale-
scant, sic enim magis opinionem firmant, & quibus
lucro ille error est, eum etiam scientes volentes tu-
tantur, atq; defendunt.

§. 14. Quædam Reip. ita institutæ sunt, vt motus
ciuiles faciliè non capiant, vt Chinesis; Neque enim
populus mouere se faciliè potest, oppressus guberna-
torum ingenti potestate; neq; ipsi qui præfunt Man-
darini; nam è vulgo sunt; deinde manu militari ca-
rent. Tertio ministros habent à Rege attributos, ma-
gistratus militares sub sunt ciuilibus. describit hæc in
Thesaurio Indico Iarricus noster T. 2. libr. 2. Tertium
quod ex hac Reipublica forma nascitur bonum, quod bella ci-
uilia, ac motus intestini, qui hinc inde insurgunt, penitus hæc
præferuntur, ac tollantur. Regi quippe filii, ac fratres, regno
inhinando nullos excitare queunt. nam quamuis laute habeantur,
loco tamen quo relegantur, propositâ capitis penâ, pedem
efferre nefas, nisi Regis imperatâ, quam nunquam ille dabit,
facultate. Nullis adhuc rebus præfunt, sed Mandarinis solis
commissum imperium; nec his motus aliquos excitare faciliè
est. nam qui perpetui sunt, & militares, Togatis subditi sunt,
atque hi non nisi trienne habent imperium. Quoniam verò
doctrina plerumq; ac virtute ad hoc honorum culmen perti-
gunt; cum plebei ac viles pleriq; sunt, idcirco amicorum, con-
sanguineorum vè niti ope nequeunt: & si fortè affines insta-
rent, aut animos suggererent elatiores, in cassum id foret. Sem-
per enim in extero solo Mandarinum constituuntur. Porro ita à
se inuicem distincti sunt, vt, qui rebus bellicis præfunt, politici
ciuilibusq; se non immisceant; qui verò Rempublicam curant,
nullam regii ararii curam habeant; Præfetti autem ararii, de
rebus tum vrbanis, tum bellicis non laborent. Denique quod
Magistratibus aliis sibi adsciscere ministros non liceat, quam
quos REX attribuit; hinc nulla motuum occultorum, aut
bellorum ciuilium excitandorum, ansa cuiquam datur. Ve-
runtamen ea ratio, vt in China jam probata, longâ
pace laudatur, ita in Europæis, Asiaticis, & Africanis
regnis omninò est inutilis, imò valdè perniciofa. Nam
hæc formâ Reipublicæ constituta nemo, viralicuius
ingenij & prudentiæ se ad militiam confert. hinc vi-
ribus suis nequaquam tuti sunt. Documento est, qd
Japones quorum opes centesimam partem Chinen-
sium non adæquant, collectis centum quinquaginta
hominum millibus regnum aggressi sunt, & quamuis
accepta clade repulsi sunt, nemo tamen non videt,
quanto in contemptu sint Chineses, si rem milita-
rem spectes, qd insultat illius Dominus classe tantum
regnum aggrediaus est, & obtinere se posse puta-
uit. Quæ spes non minus stolidâ esset & improba, qd
si Britannia Rex virib. insularum suarum totam Eu-
ropam sub vno rege concordem in suam potestatem
redigere se posse confideret. Imbelles ergo Chinen-
ses facit forma Reipublicæ, & si vnus aliquis acri vir
ingenio proximorum regum auxilio rebelaret, faci-
le Chinam occuparet, vel diuelleret. Non itaque ea
Respublica magnopere laudanda est, quæ est seruo-
rum & quasi fœminarum, certè imbellium, idè bel-
latricibus gentibus obnoxiorum.

Chinesis
Reipublica
quis.

China in
periculo.

§. 15. Aliæ sunt vel suis legibus, vel populi consue-
tudine ita institutæ Respublicæ, vt facili momento
fursum deorsum ferantur, vt Ægyptiorum regnum.
Populi ergo ingenium cognoscendum: quidam nan-
que ita affecti sunt, vt abiq; seditione agere non pos-
sint, nec velint. Trebellius Pollio de Ægyptijs testa-
tur. Et hoc familiare est populo Ægyptiorum, vt vel furiosi ac
dementes de leuibus quibusque ad summa Reipublicæ pericula
perducantur. Sæpe illi ob neglectas salutationes, locum in bal-
neis non concessum, carnem & olera sequestrata, calceamen-
ta seruilia, & cetera talia, vsque ad summum Reipublicæ pe-
riculum, eo seditionis, ita vt armarentur contra eos exercitus,
peruenerunt. Familiari ergo furore, quum quodam die cu-
iusdam serui curatoris, qui Alexandriam tunc regebat, mi-
litariter ob hoc casus esset, quod crepidas suas meliores, quam
militis esse diceret, collecta multitudo ad domum Emilianum
ducis anceps fuit, atque eum omni seditionum instrumento &
furore persecuta est, ictus est lapidibus, peritus est ferro: nec
desit vllum seditionis telum. Quare coactus Emilianus sum-
psit imperium, quum sciret sibi vdecunque pereundum. In-
terim Iudæi, qui circum Cyrenem habitabant, Andrea quo-
dam duce, Romanos, pariter atque Grecos concidunt, ves-
cuntur eorum carnibus, intestinis se redimunt, tum oblinun-
tur eorum sanguine, & pelibus induuntur. Multos à verti-
ce ferris discidere medios, multos obicere bestiis, multos etiam
certare inter se cogerunt, ita vt interierint hominum ad du-
centa viginti millia. Præterea in Ægypto Cyproq; Artemio-
ne duce Cypriorum cades consimilis facta est, ubi desiderata
sunt hominum ducenta quadraginta millia. Ex quo fit vt
Iudæo in Cyprum venire non liceat. Quod si forte vi tempe-
statis in insulam appulerit, interficitur, sed Iudæi & ab alijs,
& maxime à Lucio, quem Traianus miserat, subacti sunt.
Sui iugitur populi naturam, & mores nosse Principem
oportet.

Crudeles
seditiones.

CAPVT XV.

Remedia contra seditiones, & bella ciuilia.

§. 1. **R**emedia omninò duplicia sunt, alia enim Remedia
sunt procathartica, quæ causas amoliuntur, seditionum
& præseruant; alia quæ rebus agitatatis in medio fer-
uore adhibentur. Prioris generis sunt, ea quæ de re-
cta institutione jam dicta sunt; si enim illa seruentur,
nec oriri facile tumultus, & parua opera sedari po-
terit. Si enim auctoritatem, potentiamque tueatur
Princeps, si salutis subditorum consulat, facile quic-
tam Rempublicam legibus temperabit. Hinc perti-
net seditionum, causarumque tumultuandi enume-
ratio, vt earum consideratione, prudens Magistratus
suam vrbeim reddat immunem illis malis, quibus a-
lias vidit periisse. Verum quandoquidem vel ex na-
tura deprauata populi, vel quorundam vitij etiam
sanctissimis, iustissimisq; Magistratibus insidiæ stru-
untur, de illis cauendis, & pace reuocanda agendum
est.

§. 2. Primum ac tutissimum remedium est, initij *Initiis obsta*
occurrere; hic enim planè,

Serò medicina paratur,

Cum mala per longas eualuere moras.

Primi motus remedijs modicis confidunt, cum im-
petum fecere, cuncta deuastant. Et constat facilius
esse excludere perniciofa, quam regere; & non ad-
mittere, quam admissa moderari; admissa tamen ini-
tio cum parua sunt, & necdum se in quietâ possessio-
ne posuerunt, facile se recidi patiuntur. Causa cur Seditio ini-
nitio facile corrigantur omnia, est; quia plures non tui serè est
corripuit contagio; deinde pauci, qui auctores sunt, inualida.
omnia timide administrant, multi causas ignorant,
& per vecordiam se adiungunt. Vt in causâ S. Pauli,
K k k cum

cum Ephesina ciuitas impleta est confusione, & plures nescirent, quâ ex causâ conuenissent, & clamant tamen duas horas; *Magna Diana Ephesiorum.* Quam facile tantos motus compescit scriba? Aët. 19. 35. *Viri Ephesi, quis enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum ciuitatem cultricem esse Magna Diana, Iouisq; proli?* Cum ergo his contradi non possit, oportet vos sedatos esse, & nihil temere agere. Adduxistis enim homines istos, neq; sacrilegos, neq; blasphemantes Deam vestram. Quod si Demetrius, & qui cum eo sunt artifices, habent aduersus aliquam causam, conuentus forenses aguntur, & Proconsules sunt, accusent inuicem. Si quid autem alterius rei quaritis: in legitima Ecclesia poterit absolui. Nisi principio occurrisset magistratus, ad cædes & rapinas deuentum esset, tum verò metus quaestionum & iudiciorum in plura mala eos præcipitassent. Pleraq; seditiones initio oppressas historia docent, cum n. in singulos Imperatores, Regesq; multæ conspirationes initæ, insidieq; structæ fuerint, non tamen nisi vltimis è medio sublatis sunt, plurimas itaque suppresserunt. Verbo periculossimam seditionem Spartani sedauerunt. Parthenij signum statuerant, vt lutum in medio foro projicerent, ad tumultum inchoandum, Ephori re cognita, per præconem pronunciari iusserunt. Qui lutum tollere vultis è foro discedite, atque ita seditio dissipata est. Polyæn. libr. 4. Si lutum tollere cõpissent, intereptione Magistratum, ac Reipub. tumultus ille grassatus fuisset.

Interdum
cedendum
est necessi-
tati.

Cuniculis
oppugnan-
da valida
seditio.

Nihil in se-
ditione pe-
riculosius,
quam dare
tempus se
confirman-
di.

§. 3. Omnibus quidem tumultibus statim medendum est; non autem mox impetu occurrendum, quæ cum obstitit malo, quod vinci non potest, irritatur & longius grassatur. Cum populus in motu & furore est, curanda sunt quæ sedant, molliterq; interrogandi. ita in secessione Romana factum. Nec aliud in singulis consilium. Cæsarem jam legionibus subnixum, magistratib. emptis securum, populo gratum, Pompei, & Crassi conspiratione validum, irritare non oportebat, sed permittenda illi vires, quas detrahere non poterant. Tiberius cautè, & sensim Sejanum aggredditur. Nicolaus Vtranus contra Cosimum Medicum jam roboratum quicquam agi vetat. Itaq; seditio cum magna causa feruet, vel cum p. moram roborata est, non machinis, sed cuniculis est oppugnanda. Pulchrè Seneca. Medicum aiunt, cum Regis filiam curare deberet, & non sine ferro posset, dum tumentem mammam leniter fouet, scalpellum spongia rectum induxisse. repugnasset puella remedio palam admoto: eadem quia non expectauit, dolorem tulit, quæ clam non nisi decepta sanatur. Id in seditione ciuda agendum, cum magnas tumultuandi causas habent, aut habere sibi videntur. Plebis enim primus impetus cauendus est, mox ubi ille confedit, metu singuli diffugiunt, nemo alteri fidit, omnes de salute solliciti sunt.

§. 4. Hac tamen in re nihil periculosius, quàm tarditate & negligentia dare tempus consilia conferendi, sese firmandi, auxilia contrahendi, & quod ad spem veniæ frangendam plurimum facit, & quieti ac paci impedimento est, peccandi; quo enim longius p. grediuntur, eo grauius delinquant, quia sui tutandi causa p. alijs nocent. Hac etiam lentitudine, dum parisi & focis digladiantur, audaces redduntur, & periculorum contemptores, atq; omnino militares, quapropter non nisi magnis impensis, bellisque ad officium cogi possunt. Cæsar monuit, periculosa & magna gerenda esse, de illis non consultandum, quod de seditionib. maximè dicendum est. Hic sanè locum habet illud: Impetum, quo velocior est, eo valentior esse. Hinc in Capitolio, in foro, in ipso concursu populi occisi sunt à Romanis seditioni: nec contra vim iudicia federunt, sed strictum est ferrum.

Spes danda
venia sedi-
tiosis.

§. 5. Nunquam rebellantib. desperatio injicienda est; qui sperat nihil, desperat nihil; audet omnia; potiora omnia putat, quàm cum ludibrio, & inimicorum insulta-

tionem petire, semper periculosa est desperatio, postquam enim salutem despondit, exitij solatia querit, comitesque mortis. Eo igitur modo seueritate vtendum est, vt non vana spes resipiscitibus ostendatur. Tam atrocibus bellis Romana Respublica est iactata, quæ victis misericordia victoris nihil repositum habuerunt præsidij. Reparant bellum in Africa, in Hispania, in Phartalia, in Sicilia, quia trahere per infelicia bella animam maluerunt, quàm ouium ritu maclari. Mariana & Syllana tempora recordabantur. Benignitate conspirationem vicit Alexander Seuerus. Narrat parui.

facetam historiam Lampridius: Quum quidam Quintus Camillus Senator antiqua familia delicatissimus rebellare voluisset, tyrannidem affectans, ei, nuntiatum esset, ac statim probatum, ad palatinum eum rogauit: ei, gratias egit, quod curam Reip. quæ recusantibus bonis imponeretur, sponte reciperet: deinde ad Senatum p. ccessit, & timentem ac tanta conscientia tæbe confectum participem imperij appellauit, in palatium recepit, conuiuium adhibuit, ornamentis imperialibus & melioribus quam ipse vtebatur, affectit. Et quum expeditio barbarica esset nuntiata, vel ipsum si vellet ire, vel vt secum proficisceretur hortatus est. Et quum ipse pedes iter faceret, illum inuitauit ad laborem, quum post quinq; milia cunctantem, equo sedere iussit: quumq; post duas mansiones equo etiam fatigatus esset, carpento imposuit. Hoc quoq; seu timore, seu vereresspuentem, quum etiam imperium abdicantem, & mori paratum dimisit: commendatumq; militibus, à quibus Alexander vnicè amabatur, tutum ad villas suas ire præcepit, in quibus diu vixit. Pari modo Athenarum tyrannus seditionis amicos reuocauit. Pisistratus cum amici ab eo recessissent, cum stragulis ad eos venit, mirantibus dixit, se ideò venire, vt si psuaderet, reduceret eos, sin autem, cum illis maneret. Rectius omnino Seuerus, quam si in hominem delicatissimum, & laboris ignarum seruissset. Pericula enim & metus additis aliorum consilijs, exemplisq; ignauos quoq; excitat; Otho molis erat, & perditus delicijs, fortiter tamen pugnat, & sua manu mortem peragit, non fortiter quidem, sed obstinatè tamen, ostendensq; quid porro agere posset tam paratus mori. Sardanapalus etiam, luxuriæ exemplum, regiarum ardentis flammam non expauit. Ad desperationem itaque redigendi non sunt, etiam inermes, spoliatis arma superest, & si illa desint, furor arma ministrabit, quod si furor deferuerit, in vltionem alij accenderent. Campani cuius oratio hoc satis ostendit. Liu. l. 26. Vbi Vitiū sic loquentem inducit. Quid vos, inquit, eam deditionem fore censetis, quæ quondam, vt aduersus Samnites, auxilium impetrarem, nos nostraq; omnia Romanis dedidimus? Tam è memoria excessit, quo tempore, & in qua fortuna à populo Romano defecerimus? Tam quemadmodum in defectione præsidium, quod poterat emit- ti, per cruciatum & ad contumeliam necauerimus? quoties in obsidente, quam inimici eruperimus? castra oppugnauerimus? Annibalem vocauerimus ad opprimendos eos? hoc quod recentissimum est, ad oppugnandam Romam hinc eum miserimus? Age contra, quæ illi in septe in nos fecerint repetiit, vt ex eo quid speretis, habeatis. Cum hostis alienigena in Italia esset, & Annibal hostis, & cuncta bello arderet, omisus omnibus, omisso ipso Annibale, ambos COSS. & duos consulares exercitus ad Capuam oppugnandam miserunt. alterum annum circumuallatos inclusosq; nos fame macerant, & ipsi nobiscum vltima pericula, grauissimos labores perpessi: circa vallum ac fossas sæpè trucidati, & propè ad extremum castris exuti. Sed o-mitto hæc. Vetus atq; v. sitata res est, in oppugnanda hostium vrbe labores ac pericula pati. Illud ira atque odij execrabilis indicium est. Annibal ingentibus copiis peditum, equitumq; castra oppugnauit, & ex parte cepit: tanto periculo nihil moti sunt ab obsidione. Profectus trans Vulturnum pergit Calenum agrum: nihil tanta sociorum clade auocati sunt. ad ipsam urbem Romanam insista signa ferri iussit: eam quoque tempestatem imminentem spreuerunt. transgressus Anienem, tria milia passuum ab vrbe castra posuit: Postrema

Seditio vi-
toris faci-
tationes
magnas ex-
parui.

Humanitas
quodam
vicit.

Forti-
tudine
fuerunt
mentis.

Offici-
um
aut
seditionem
esse
possunt.

Desperatio
fortes facit.

Fraus in se-
ditiosis im-
proba est.

postrema ad mania ipsa & ad portas accessit: Romam se ad-
empurum eis, nisi omiserent Capuam ostendit: & non omi-
serunt. Feras bestias caco impetu ac rabie concitatas, si ad cu-
silia & catulosearum irepergas, ad opem suis ferendam aue-
ras. Romanos Roma circumfessa, coniuges, liberi, quorum
ploratus hic quoque prope exaudiebantur: are, foci, Deum
delubra, sepulchra maiorum temerata ac violata, à Capua
non auerterunt. tanta auditas supplicii expectendi, tanta san-
guinis nostri hauriendi est sitis. Nec iniuria forsitan. Nos
quoque idem fecissemus, si data fortuna esset. Itaque quan-
do aliter Diis immortalibus visum est, cum mortem ne recu-
sare quidem debeam, cruciatus contumeliasque, quas sperat ho-
stis, dum liber, dum mei potens sum, effugere morte præter-
quam honesta, etiam leni possum: non videbo Ap. Claudium
& Q. Fulvium, victoria insolenti subnixos: neque victus
per urbem Romam triumphi spectaculum trahat: ut deinde
in carcere aut ad palum deligatus, lacerato virgibus tergo, cerui-
cem securi Romani subiiciam: nec diu incendiique patriam
videbo: nec rapti ad stuprum matres Campanas, virginesque
& ingenuos pueros. Albam, unde ipsi oriundi erant, à fun-
damentis proruerunt, ne stirpis, ne memoria originum suarum
extaret: nedum eos Capua paruos credam, cui infestio-
res quam Carthagini sunt. Itaque, quibus vestrum ante fato
cedere, quam hac tot & tam acerba videant, in animo est: iis
apud me hodie epula instructæ paratæ sunt. Eum comitati
27. Senatores post epulas venenum sumpserunt.
Quantum Roma lucrari potuit, si mitius bella ges-
sisset? Ideo tam diu rebellant, quia cruciatus ti-
muerunt.

Fortnita
multa ad-
ferunt mo-
menti.

§. 6. Porro quemadmodum aliquando ex for-
tuitis seditio oritur, ita quandoque sedatur. Exem-
plum exhibent annales Taciti. Noctem minacem, &
in scelus erepturam fors leniuit. Nam luna clariore penè cæ-
lo visa languescere. Id miles rationis ignarus omen præsen-
tium accepit, ac suis laboribus defecionem sideris adsimulans,
prospereque cessura qua pergerent, si fulgor & claritudo Dea
redderetur. Igitur are sonoro, tubarum cornuumque concentu
strepere, prout splendidior obscuriorue latari, aut mævere, &
postquam orta nubes offecere visui, creditumque conditam te-
nebris, ut sunt mobiles ad superstitionem percussa semel men-
tes, sibi æternum laborem portendi, sua facinora auersari
Deos lamentantur. Hæc si verum interpretem, aut dex-
trum sortiuntur, maximam in rudi vulgo mutatio-
nem efficiunt, si malignum, magis efferrare consue-
uerunt.

Officiu de-
mereri eos,
qui aucto-
res seditia-
um esse
possunt.

§. 7. Vilitatum est auctores seditionum, si tolli
non possint, demereri donis, & spe veniæ mitigare.
Si enim veniam sperent, si legitima via, id se consecu-
turos confidant, facile retrorsum vela dabant, &
Reipublicæ conciliabuntur. Si vero illi concitatos
destituant, omnia mox tranquillabuntur; Vento e-
nim posito, placidum stagnat mare. Nec contra
auctoritatem Principis est, vnius improbi salute pu-
blicam pacem firmare, ciuilia bella tollere, & ut
multi boni feruentur, nonnulli etiam improbi fer-
uentur. Nemo facilius huic vulneri medetur, quam
is, qui fecit. Neque tamen id eo modo, quo Sophis-
ta dicebat fieri velim. Cum enim lex esset, ut qui se-
ditionem mouisset, moreretur, qui sedasset, præmium ferret;
eamque ipse concitator sedasset, quaesitum est de præ-
mio. Respondit Sophista. Vtrum prius est, mouere se-
ditionem, an sedare? Cum responsum esset; mouere.
Moriatur igitur, inquit, primum, deinde, si fieri potest, præ-
mium ferat. Absit à Republica fraus publica, qua hu-
mani generis societas omnino dissoluitur. Memine-
rit multo pulchrius esse ac laudabilius, ex hoste ami-
cum facere, quam hostem occidere. Cimonom po-
pulus in exilium pepulit, sed vrgente Reipublicæ ne-
cessitate ut reuocaretur, egit. Gracchus ne Scipio in
carcerem duceretur inhibuit, cum antea inimiciissimi
vixissent.

Verum hoc loco monendus ille, qui læsus est,

ut reuera non fide reconciliationem proponat, &
tueatur. Perfide Antigonus promissis persuasum
morte puniuit. Leucon quoque vindictam histulit,
sed grauius exercuit. Trierarchi nonnulli prodicio-
nem moliebantur, eos quiescere iussit, ne si hostis vi-
cisset, ipsis calumnia strui videretur, eorum interim
familiares dignitatibus & præfecturis ornabat, fini-
to bello omnes interfecit. Agathocles in conuiuio
suspectos omnes, ad quingentos occidit, cum ipse
ante in conuiuio tibia cecinisset, & saltasset. Polyan.
libr. 5.

§. 8. Si auctores vel prosperis elati, vel metu sup-
pliciorum, ad officium reduci nequeant, inter ipsos
discordia & diffidentia occasiones queritæ, seditio-
nes exarant. Nimis hoc vitatum est, hostium du-
ces reddere suspectos. At validum est præsidium
maxime, cum tumultuantes plurium vel optimatum
vel populi imperio reguntur. Quam facile legati
Tarquiniorum nobiles adolescentes, ipsos etiam
Brutos ad Reges inclinarunt: Regem esse hominem, Liu.
lib. 1. à quo impetres ubi ius, ubi iniuria opus sit: esse gratia
locum, esse beneficio; & irasci & ignoscere posse: inter ami-
cum atque inimicum discrimen nosse. Leges rem surdam, inex-
orabilem esse, salubriorem, melioremque, inopi quam potenti:
nihil laxamenti nec veniæ habere, si modum excesseris. Peri-
culosum esse, in tot humanis erroribus sola innocentia vine-
re.

Inter sedi-
tiosos dis-
cordia fa-
cilitis.

Hoc verò in seditione, quam in bello multas ob
causas promptius est. Ecce quantum facinus, non
agere, ut saltem æquis conditionibus Reges superin-
ducantur, sed cum è diuerso præmium est, omnia p-
dere. Ecce illi eo potissimum anno patriam libera-
tam, patrem liberatorem, consulatum ortum ex do-
mo Iuniæ, patres, plebem, induxerunt in animum,
ut superbo quondam Regi, tum infesto exuli prode-
rent. Facient idem aliarum gentium rebelles, si præ-
cium sit opera, si non facient, at mutuo sibi suspecti
reddi possunt; cum alij contra alios similitates alunt,
cum inimicitias priuatas exercent. Cum ad honores
alij veniunt per ambitum, alij rejiciuntur, nec meri-
ta pensantur, sed opes, aut affinitates. Hinc offensa
& inclinatio multorum ad Reges.

Seditiosi in
ter se com-
miserunt.

§. 9. Cum aliquid subditi à Magistratu petunt,
naturâ non iniquum, nec improbum; ita conceden-
dum est, ut non vi, aut metu coactus videatur, aut est
sane cedendum; præstat enim exire ictum, quæ laucia-
ri. Senatus Romanus cum populo potestatem cre-
andi tribunos militares concessisset, omnes Patricij
creati sunt: nec tam in executione, quam jure tuen-
do plebis se acrimonia exeruit. Quod si Rex aut Se-
natus cum vnâ aliquem largitione uti videt, suo po-
pulum beneficio allicere velit, etiâ conatum aliorum
irritum reddet. Multo enim plura plures, & de pub-
lico dare possunt, quam priuati. Xenophon gregali
obmurmuranti equum concessit, & in montem pe-
des excurrit. Indignati commilitones, atque peri-
culo animati, Xenophontem hortati sunt, ut ad du-
cis munia sese seruaret, obtreccatorem execrati
sunt.

§. 10. Crebro nouarum rerum cupidus objicien-
dum est, non esse, quos rebus ipsi præficiunt alijs me-
liores: hoc si commodè & opportunè fiat, omnibus
seditionibus facile frenum potest imponere. Cum
enim seditionem terribim concirent, haud facile
imperio digni possunt iudicari. Insigne exemplum
est apud Liuium libr. 26. Inde Capuam flecitur iter, luxu-
riantem longa felicitate, atque indulgentia fortune. Maxi-
mè tamè inter corrupta omnia, licentia plebis sine modo liber-
tatem exercentis, Senatum & sibi & plebi obnoxium Pacu-
nius Calpurnius fecerat, nobilis item ac popularis homo, cæte-
rum malis artibus nactus opes. Is cum eo forte anno, quo res
male gesta ad Thrasymenum est in summo Magistratu esset,

Seditiosa
vix vnquam
melior sta-
tus efficitur

Insigni pru-
dentia Se-
natus ser-
uandi.

iam diu infestam Senatui plebem ratus per occasionem nouan-
di res, magnum ausuram facinus, ut si in ea loca Annibal cum
victore exercitu venisset, trucidato Senatu traderet Capuam
Paniis, improbus homo, sed non ad extremum perditus, cum
mallet incolumi, quam eversa Republica dominari, nullam
autem incolumem esse orbatam publico consilio crederet, ra-
tionem ingit, qua & Senatum seruaret, & obnoxiam sibi ac
plebi faceret. Vocato Senatu, cum sibi defectionis ab Roma-
nis consilium placitum nullo modo, nisi necessarium esset,
prefatus fuisset: quippe qui liberos ex Appii Claudii filia ha-
beret, filiamque Romam nuptam Liuso dedisset: Caterum
maiores multo rem magis, timendam instare: non enim
per defectionem ad tollendum ex ciuitate Senatum plebem spe-
ciare: sed per eadem Senatus vacuam Rempublicam trade-
re Annibali ac Paniis velle, eo se periculo posse liberare eos, si se
permittant sibi, & certaminum in Republica oblitiscant.
Cum omnes victi metu permitterent, claudam in curia vos,
inquit, & tanquam & ipse cogitati facinoris particeps, ap-
probando consilia, quibus nequicquam aduersarer, viam sa-
luti vestra inueniam, in hoc fidem quam vultis ipsi, accipite.
Fide data egressus, claudi curiam iubet, presidiumque in ve-
stibulo reliquit, ne quis adire curiam iniussu suo, neue inde e-
greddi possit. Tunc vocato ad concionem populo: Quod saepe,
inquit, optastis Campani, ut supplicii sumendi vobis ex impro-
bo ac detestabili Senatu potestas esset, eam nunc non per tu-
multum expugnantes domos singulorum, quas presidii clien-
tium seruorumque, tuentur, cum summo vestro periculo, sed tu-
tam habetis ac liberam. Clausos omnes in curiam accipite,
solos, inermes: ne quicquam raptim, aut forte temere egeri-
tis, de singulorum capite vobis ius sententiae dicenda faciam,
ut quas quisque meritis est, poenas pendat. Sed ante omnia
ita vos ira indulgere oportet, ut potius ira salutem, atque
utilitatem vestram habeatis. Etenim hos (ut opinor) odistis
Senatores, nam Senatum omnino non habere non vultis.
quippe aut Rex, quod abominandum, aut quod vnum liberae
ciuitatis consilium est, Senatus habendus est. Itaque duae res
simul agenda sunt vobis, ut & veterem Senatum tollatis, &
nouum cooptetis. Citari singulos Senatores iubebo, de quo-
rum capite vos consulam: quod de quoque censueritis fiet.
Sed prius in eius locum virum fortem ac strenuum nouum Se-
natorem cooptabitis, quam de noxio supplicium sumatur. In-
de confedit, & nominibus in vnam coniectis citari, quod pri-
mum sorte nomen excidit, ipsumque e curia produci iussit.
Vbi auditum est nomen, malum & improbum pro se quisque
clamare, & supplicio dignum. Tunc Pacuvius: video qua
sententia de hoc sit data, eiciatur pro malo atque improbo, bo-
num Senatorem & iustum eligite. Primo silentium erat, in-
opia potius subiiciendi; deinde cum aliquis omnia verecun-
dia quempiam nominasset, multo maior extemplo clamor o-
riebar, cum alii negarent nosse, alii nunc probra, nunc
humilitatem sordidamque inopiam, & pudenda artis, aut
questus genus obicerent. hoc multo magis in secundo ac ter-
tio Senatore factum est, ut ipsius penetrare homines appareret;
quem autem in eius substituerent locum, deesse, quia nec eos-
dem nominari attinebat, nihil aliud quam ad audienda pro-
bra nominatos, & multo humiliores, obscurioresque caterie-
rant eis, qui primi memoriae occurrebant.

Et sane inter tot omnium gentium seditiones mo-
tusque, hoc maxime notandum est, rarissime melio-
rem fuisse Reipublicae constitutionem. Qui enim
contra magistratus, ciuesque insurgunt, si vincuntur,
manet antiqua Reipublicae forma, si vincunt, cum
deteriores sint victis, peius illam administrant. Haec
est ordinaria seditionum clades, atque liberrime ad
omnem historiam appello. oracula mdi-
cet, quisquis euentus con-
siderarit.

C P V T XVI.

Varia rationes coercendarum seditionum
à diuersis usurpatae.

§. 1. Simul jungere varias rationes quibus seditioni-
bus occurrunt viri Principes, & quasi in
satyram inferre visum est, non quod probandae v-
surpandaeque sint omnes, quaedam enim dolo ma-
lo, perjurio, crudelitate omnia miscet, sed quod ad
eum modum sine scelere tamen pro salute publica,
similia imitatione effingere liceat.

Pompeius, ut refert Front. libr. 2. c. 11. Cum suspectos Fortes mi-
haberet Catinenses, & vereretur, ne presidium non reciperent, lites agros
petiit ab eis, ut agros interim apud se refici paterentur: for-
tis deinde, habitu languentium missis, ciuitatem occupa-
uit, continuitque. Moderatè quidem quod non occi-
derit; simulatè & fraudulentè, quod fortes pro æ-
gris miserit.

Simulatè & fraudulentè Caesar, qui seditiones ex-
autorauit, deinde auctoribus, caesis exautoratos recep-
pit. Improbè penitus & fide Punicâ Hanno, Quatuor
millia ob non soluta stipendia tumultuari aggressa;
primò promissis fefellit, deinde Romanis prodidit.
Nam dilationis injuriam liberalitate compensa-
rum pollicetur, ad quietem, ad obsequium eos redu-
xit, quo facto ad praedam dimisit, simulque per procu-
ratorem specie transfugæ Otacilio indicauit; Gal-
los exituros praedatum; ab illo positos insidijs omnes
trucidati sunt, & Hanno seditionis periculo, & sti-
pendij solutione liberatus, sed maiore scelere perfid-
iae obstrictus fuit.

Pari perfidia Cassander Nicanorem alienum à se,
cum Munichiae Praefectus esset, circumuenit. Multo
crudelior Lyfimachus, quia contra innocentes & mi-
seros saeuit. Antariatae sexcenti impedimentis exui
erant, eos vt pote exacerbatos seditionem moturos
suspiciatur, itaque per fraudem eductos omnes inter-
fecit. Jure cæsi videri possunt à Pinario Ennenses, q-
defectionem jam moliebantur: cum enim claues re-
peterent, conuenire in theatrum, & deliberare iussit,
vbi cum in sententia praestarent, interfici iussit. Nec
crudelitatis accusari Spartani possunt, cum insidia-
torem in insidiis sine fraude & mendacio mitterent.

Ephoris insidias Cinadon struxerat, illi eum in La-
conicam quandam regionem miserunt, quasi arcani
negocij causa, vbi ab equitibus ad hoc praemissis tor-
tus conficis indicauit, quos statim Ephori interfecer-
unt. Polyæn. l. 2. Antigonus cum tria millia defe-
cissent, Leonidam illis simulato transfugio misit, qui
primò suadet, ne cui alteri se jungerent, deinde eos ip-
sos prodidit.

§. 2. Cum Macedones crebro contra Alexandrum
tumultuarentur, Persae eum amarent, hos extulit, du-
ces illis Persas dedit, & supplementa Persica Diod.
Sicul. lib. 17. compefcuit ille apertam violentiam il-
la transiitione ad Persas, non tamen odia immania,
quibus deinde oppressus venenum bibit.

§. 3. Julius Caesar felici temeritate seditionem dis-
cussit, quod tantum fieri potest, si magna auctorita-
tis est, in quem fremunt. Idem fecit & Caesaris gener
Pompeius: magni vir animi, cum milites minaren-
tur, se pecuniam, quae in triumpho ferretur, direptu-
ros, suadentibusque amicis, ut eam ipse potius illis di-
uideret, respondit: moriturum se potius, q- licentiae
militari succubiturum, castigatisque graui oratione mi-
litibus, falces laureatos objecit, ut ab eorū inciperent
direptione. Hi, p sua id salute egerunt, paliena Anti-
gonus: seditionem n. militum contra Antipatrum ar-
te sedabat, stipendia poscebant, sed ab egeno, jamque
parum aberat, quin eum lapidarent, Antigonus per
pontem